

ОЛГА ЛАРИОНОВА
ВЪРНИ СЕ ЗА СВОЯ СТОР

Превод от руски: Емануел Икономов, 1986

chitanka.info

Минаваше пет часа. Астор вървеше по пустия коридор на института. Като отминаваше стъклените врати на лабораториите и работилниците, привичните дневни мисли го напускаха, изчезваше всичко, което го правеше просто физик. Оставаха му да измине двайсетина крачки, да се спусне по парадните стъпала на фойето, да прекоси върбовата алея и да влезе в дома си, който се намирал на някакви си пет минути пеш от института и на двадесет минути полет от Съюза на писателите.

Когато стигнеше до дома си, изобщо нямаше да бъде повече физик, тъй като щеше да се свечери. Вечер той не беше просто Астор Еламит, а световно известен писател. Вървеше, без да бърза, въпреки че именно днес не трябваше да се бави. Но той се заглеждаше във всяка врата, влизаше понякога в някоя стая, оглеждаше се, надзърташе зад шкафовете и апаратурите. Почиваше си. Това бе малка пауза да си откъдне между двете състояния, през които преминаваше с неотклонна периодичност всеки ден. Именно състояния, а не професии. За няколко минути си позволяваше за не бъде ни в едното, ни в другото, а само един уморен, чужд на всичко човек. И както винаги изразходваше тези минути в търсене на Рика — знаеше, че още не си е отишла от института.

Намери я на перваза на прозореца в малката кибернетична лаборатория. Седеше тъжна и начумерена, подпряла брадичката си на коленете, и се виждаше, че само Астор липсваше на цялото й нещастие на малко момиченце.

Той приближи и се спря. Трябваше да каже нещо. А не си даваше сметка дори, защо я търсеше. Разбирал, че просто му доставяше удоволствие да я вижда. Но ето че сега, като я гледал, той търсеше в себе си именно това удоволствие, радостта, която непременно трябваше да изпита, макар и малка — и не можеше да я намери. Какво общо имаше между него и светлорусата му нехайна практикантка? Често се замисляше над това, каква сила го заставяше да я търси, да подбира с мъка нелепи чужди слова и все пак да я търси, да ѝ говори, да я гледа...

— Защо стоите още? — попита той с непоносим глас. — Нали знаете, че в целия институт е прекратено подаването на енергия?

Тя го погледна от височината на перваза и отвърна кротко:

— Та аз не консумирам енергия.

„Ама че весело — помисли си Астор, — но какво ще правя с тази сцена довечера, когато всичко това ще става вече не в живота, а в повестта ми, когато вече аз няма да съм същият, а друг, по-млад и обаятелен, и няма да нося глупавото име Астор, което учудващо прилича на прякор на някое расово ловджийско куче? Тогава ще бъда Стор, който външно напомня капитан от стар булеварден роман и е надарен с всичко, което ми липсва на мен самия. С момичето вече се оправих — превърнах я от високата и слаба русокоса Рика в златокъдрата красавица Регина, но какво да правя с този диалог? Мога ли да допусна тя да се отнася така с мен и в повестта ми?“

— Отивайте си в къщи — каза той колкото се може по-строго. — На практикантите не се разрешава да остават в помещенията на института без надзор от страна на сътрудниците.

— Тогава вие ще ме надзирате — рече тя, като прибра колене към гърдите си и освободи крайче от перваза. — Седнете тук и ме пазете.

„Е, гълъбице — мислеше си той, продължавайки да стои, — това вече на всяка цена ще го запазя. Моята Регина непременно ще каже: А вие се погрижете за мен... И ще се свие на перваза. Но цялата беда е, че аз, тоест не аз, ами Стор ще седне до нея и какво ще стане по-нататък, господи, какво ще стане след това... Хем знам, че е банално до отвращение, даже краката ми се подкосяват, и все пак ще пиша. Литература, дявол да я вземе...“

— Слушайте, момиче — каза той, като още отначало чувствуваше, че сега ще ѝ наговори съвсем не това, което бе нужно. — Неведнъж съм ви съветвал да си смените специалността. Не си губете времето, от вас свестен физик няма да излезе. Не отговаря на характера ви.

— Аз не се и каня да ставам добър физик — изобщо не се смутя. — Само ще започна с това. А после ще стана Истински Писател като вас.

Той я изгледа с почуда. Никога не бе говорил в института за втората си професия — за второто си състояние, поправи се веднага той.

— Това е много по-трудно, отколкото да станете просто физик — каза бавно той. — Може цял живот да пишете и пак да не станете Истински Писател.

— Аз ще пиша цял живот.

— Но отначало ще трябва да се научите да пишете на хартия.

Много мъчно бе да се пише на хартия. Самият ти знаеш за героя си толкова неща, че неволно преставаш да разбираш дали си успял да вложиш в подтекста всичко онова, което на печатните редове не се побира по никакъв начин. За теб този подтекст съществува, защото каквото си мислил при създаването на повестта или романа, дори на късия разказ, всичко това е винаги в теб и когато препрочиташ написаното, в главата ти се въртят хиляди асоциации и волю-неволю създават смес от звуци, аромати, усещания, която превръща текста в жива плът. Но всичко това е само за теб. А как можеш да провериш дали то съществува и за страничния читател?

И е възможно дори собственото да звучи съвсем различно в зависимост от обстоятелството дали е написано с перо, натракано на машина или отпечатано. Иди че разбери къде е станало като хората, а къде нищо не си направил. Пишеш ли пишеш, мъчиш се неописуемо и един прекрасен ден решаваш да пратиш всичко по дяволите, понеже вече се вижда, че нищо не излиза от тебе. Изведнъж, като гръм от ясно небе, идва решението на Съвета на Съюза на писателите, че ти се дава правото да бъдеш Истински Писател.

И преставаш да пишеш на хартия.

— Искам да бъда като вас — упорито повтори Рика, — искам да бъда Истински Писател и да създавам живи хора.

„Съвсем като момиченце — помисли си Астор, — още е съвсем глупава. На дадена възраст те всички мечтаят или да полетят към Уран, или да станат Истински Писатели. Но обикновено към шестнадесетата година им минава. Половината от тях хабят хартията, но само единици продължават с книги. Единици от цялата планета. На другите им преминава. И на нея ще ѝ мине от само себе си, така че нищо не е нужно да се казва. Да се разубеждава момиче, което желае да стане каквато и да е, е неблагоприятна работа и преди всичко напълно безполезна.“

— За да се създават живи хора е малко само да се иска — чу той удивен собствения си глас на наставник. — Това право се дава от Съюза на писателите, но и то не е за цял живот. Могат да го дадат и да го отнемат. И после измежду Истинските Писатели има твърде малко жени. По всяка вероятност причината се крие във факта, че жените

имат възможност да създават живи хора по друг, по-естествен начин и го правят по-добре.

Рика се изчерви така внезапно, че Астор дори се изплаши, но тя само притисна коленете си по-силно към гърдите, почака, докато не ѝ се стори, че руменината е изчезнала — а в действителност тя се задържа още десетина минути — и пак повтори твърдо и сърдито:

— Аз искам и ще стана, искам и ще стана. Те ще са мои, само мои, аз ще ги измислям, ще ги накарам да дишат, да се движат, да се мъчат, а най-вече — да живеят по човешки. Разбирате ли — ще ги науча да живеят така, както аз искам.

— Разбирам — отвърна замислено Астор. — И аз мечтаех за това. Мечтаех как ще живеят героите ми. Мечтаех как ще ги създам на божия свят. Предварително знаех, че ще ги обичам повече от разрешеното. Но така, както и вие, аз също забравях, че рано или късно ще трябва да ги убия.

Едва изрекъл последните думи, той съжали за тях. И не защото не биваше да говори пред Рика, а просто искаше да си отдъхне и да не мисли за нищо до момента, докато не стигне у дома си. Но ето, че това, което го мъчеше подсъзнателно дори през деня, когато се съсредоточаваше над физиката си, изскочи навън и сега нямаше да го остави на мира даже за тези няколко минути.

Вероятно всичко се бе изписало на лицето му, защото Рика провеси краката си от перваза, скочи на пода и се приближи към него със странно изражение, почти гримаса.

— А!... — каза той и като махна с ръка, бързо се отдалечи. Излезе от института, тръгна по късата върбова алея към къщи, където го чакаше диктофонът му, непосредствено съединен със студиото на Съюза на писателите, и по целия път се чудеше какво да направи, тъй като повестта му бе стигнала до естествения си завършек, който щеше да сложи край и на неговия Стор. Краят съвсем не трябваше да бъде задължително трагична развръзка. Край беше и тогава, когато „се ожениха и живяха дълго и щастливо“. Краят, това бе точката, когато героят, когото си отгледал от люлката и отхранил, когото си изправил на крака и си научил да върши тези чудеса, които самият ти не можеш да сътвориш, изминава определения от теб отрязък от пътя си и го завършва. Идва кулминацията, после развръзката — и той повече не ти се подчинява, няма повече работа с теб. Вече не е твой.

И така вървиш и се чудиш как именно да сложиш тази последна точка, и търсиш начин да направиш героя си ако не безсмъртен, то поне по човешки простосмъртен, и нищо не можеш да измислиш, и протакаш, и разтягаш времето, докато не настъпи такъв ден като днешния, когато непременно трябва да свършиш. Защото Истинският Писател няма право да напусне живота, без да се е разпоредил със съдбата на своя герой. Това бе жестоко, но справедливо, иначе всички щяха да се стараят да оставят произведенията си незавършени, така че да разрешат на героите си да живеят илюзорен живот в студиото, да живеят в свят на декори и проектирани обемни фигури, които заменят второстепенните герои.

Твърде тежко е да прекратиш съществуването на собствения си герой, затова правото да бъдат Истински Писатели се даваше единствено на много мъжествени хора. Астор сам не се причисляваше към тях, но явно другите смятаха така. Той не бе сгрешил в преценката за себе си и ето сега, когато първата му повест, написана не на книга, а изиграна от създадените от него живи хора, отдавна бе стигнала фактически до края си, на Астор му липсваше мъжеството да сложи точката.

Но днес се налагаше да го стори, тъй като утре в лабораторията му щеше да се проведе експеримент, който можеше да завърши доста печално. Астор не можеше да изпрати никой друг на свое място. Единствен той знаеше колко голям бе рискът и го поемаше сам.

Утре можеше да се случи всичко.

Значи днес трябваше да свърши със Стор.

Астор стигна до стъпалата на дома си и се огледа. Голямата сграда на института, заобиколена от върби, се издигаше като снежна планина. Рика сигурно се бе качила отново на перваза и го наблюдаваше. Русокосата Рика, която веднъж дневно трябваше непременно да види. Откъде бе научила за второто му състояние? И после това „искам да създавам живи хора“... В студиото не е прието да се говори за героите като за живи хора. Наричат ги „сценични биороботи“ или „материализирани образи“.

Но те в действителност са почти живи хора, които живеят кратък, предварително определен, но дяволски блестящ и завиден живот. Като Стор.

Астор седна, придърпа към себе си диктофона и изведнъж почувствува... Какво чудно, невероятно усещане за минутно всемогъщество. По дяволите всичко друго, ти не си глупав човек, почти си талантлив. И то Истински Писател! Така че търси изход, направи невъзможното, спаси своя Стор! Още има време. И не се баламосвай с всички тези флиртове, первази и златни къдрици! Стор — ето кое е важното. Спаси го!

Той включи диктофона.

— Излизайки от института — започна той, — Стор знаеше, че повече никога, нито сега, нито по-късно, не ще види Регина.

„Тази рижата — помисли си той, — нея ще я дематериализирам без никаква жал.“

Той вървеше бързо по алеята, но когато тя стигна до вратата на дома му, внезапно забави крачка и като го заобиколи, се озова на площадката за кацане, където всяка вечер след пет часа го чакаше малък спортен мобил. Той вдигна машината във въздуха и след двадесет минути бе вече там, където зад гъстите стволове на върбите се издигаше димната стена на студиото. Тя обграждаше площ от няколкокостотин квадратни километра и затова му се струваше съвършено плоска. Стената се издигаше високо в небето и облаците се сливаха с нея, като я правеха безкрайна. Някога Стор се бе срещнал тук за пръв път с Регина. Сега той несъзнателно намери онова място до изгнилия, гъмжащ от мравки пън и зачака, без сам да знае какво, седнал направо на ниския сух мъх, като от време на време изтръскваше от ботуша си огромните червени мравки, които упорито вървяха по пътя си...

Астор се замисли за момент: да добави ли още нещо? И изключи диктофона. Абзацът бе приет и предаден в студиото. Сега киберасистентите сигурно са го разшифروвали и подготвят вече реквизитите: мобила за полета и други подобни, а павилионите са старите — копия на улицата от института до самия дом на Астор, на площадката за кацане зад къщата, на горичката. Но последното не бе павилион, а природа, така рядка в студиото.

Време беше.

Астор излезе от дома си, изкара машината от гаража и се издигна остро нагоре. Насочи се не към централния корпус на студиото, а

натам, към стената, точно към мястото, където от другата страна трябваше да се появи след известно време неговият Стор.

Астор не обичаше да лети на голяма височина. Оживените трасета лежаха встрани и значително по-високо, така че той спокойно гледаше надолу през прозрачното дъно на машината си и се опитваше да си представи какво ставаше в момента там, в студиото.

Вчера бе оставил Стор в лабораторията му. Диалогът с Регина бе лош.

Протакеше времето, то се и чувствуваше. Абзацът свърши с това, че Стор прати всичко по дяволите и изгони Регина на работното ѝ място.

Значи сега, преди началото на новия епизод, кибер-асистентите са вложили в паметта на Стор всичко, което той уж е правил между разговора с Регина и напускането на института. А може би са заработили вече невидимите за Стор апарати и са започнали да снимат. Стор послушно заобикаля дома си, както бе продиктувано от Астор, и се качва на мобила, машината се издига, но не под небесата като истинските мобили, а само на няколко метра, после се включва проекцията на заснетите по-рано кадри и на Стор му се струва, че земята се отдалечава, под него се мяркат градове и гори, простират се неестествено прави пътища и канали. А на практика макетът на мобила му се придвижва едва на няколко десетки метра встрани, там, където растат истински дървета покрай забранената димна стена, и целият този полет продължава не повече от тридесет секунди, защото не трябва да се кара зрителят да гледа половинчасовото седене на героя в машината. Но когато Стор се приземи, в него ще остане усещането, че полетът е траял двадесет минути — точно толкова, колкото бе продиктувал Астор.

На пулта в машината светна червен предупредителен сигнал — локаторът бе напипал отпред стената. Астор насочи мобила си надолу. Дърветата растяха толкова нагъсто, че машината с труд се провря между клоните и увисна на около половин метър над сухия мъх.

Астор слезе от мобила.

Никога по-рано не бе стигал така близо до стената. Тя беше до него, на три четири крачки, и последните дървета растяха плътно до нея.

Астор направи още две крачки, приближи се до самата стена, неволно се огледа и се спря поразен: последният ред дървета, най-близкият до стената, нямаше друга страна. Ако се погледнеше от мястото, където се бе приземил мобилът, тези дървета бяха като обикновените, живи и обемни. Но откъм стената се виждаше, че те бяха половинки, срязани от невидима отвесна равнина, и този разрез не бе гол, а покрит с мътни лилави потоци втвърдена течност. Астор не се сдържа и почука със свити пръсти по покритието. Разнесе се глух звук, сякаш отвътре половината дърво бе кухо. Астор постоя още малко, размисли и реши, че тези дървета-макети вероятно са изнесени извън пределите на студиото, за да не позволят на истинската растителност да тръгне през стената.

Но нямаше време да обмисля. Там, зад стената, Стор вече е долетял, защото във филмите, които се снимат в студиото, времето тече не така, както в живота на обикновените хора. Понякога то е забавено и някакъв си половин час от живота на героя се разбива на множество малки и в раздробеността си привидно незначителни епизоди. Две сили, добрата съсредоточеност отвън и безмилостната необходимост отвътре, свързват тези късчета и те се приближават като на огромни длани към очите на зрителя, минути от измисления живот, чиято значимост се увеличава пропорционално на забавянето на действието.

Но по-често е другояче и годините на героите се обръщат в часове. В това не се изразяват нищожността и дребнавостта на тези години, а просто условията на писателската задача: да вмести цял живот в краткия временен период „от-до“. И тогава времето на материализираните герои...

„Ама че работа — учуди се Астор, — как ми се изплъзна от устата? Досега ги наричах живи хора. И едва в момента, пред тази стена, механично използвах непривичния термин: материализиран герой. Не. Не е така. Те са живи хора, отличават се само по една-единствена черта. Необикновеното им е, че се подчиняват изцяло на автора. Дори не изцяло. Колко пъти се е случвало, автор, създал един или друг образ, да усети изведнъж, че героят се изплъзва от подчинението му, че думите и постъпките, които му диктува, са органически неприемливи за героя. Даже друго, че авторът внезапно осъзнава, че роденият въображаем герой го кара да прати по дяволите замисления и разработен сюжет, и авторът приема това и се подчинява

на избора на детето си. Разбира се, само ако е чувствителен автор. Но има и такива, които без да обръщат внимание на каквото и да било, продължават да заставят героите си да извършват противоестествени, несъвместими с образа им постъпки, и обикновено това е последното произведение на такива автори — лишават ги от правото им да бъдат Истински Писатели и затварят достъпа им до студиото.“

Това, което Астор Еламит възнамеряваше да извърши в момента, също се наказваше с отнемане на всички права на Истински Писател, но той не можеше да стори нищо, защото Стор му бе по-скъп от самия него. Беше длъжен да го спаси, без да се замисля как ще се разплаща за постъпката си, нито даже дали тя бе нужна на самия Стор. Беше длъжен. Длъжен...

Астор направи няколко крачки напред и се спря толкова близо до стената, че още половин крачка и лицето му би се потопило в студената ѝ маса, която щипеше леко бузите му, сякаш пред него висеше тялото на огромна димна медуза. Трябваше да влезе в тази стояща мътилка... Бе длъжен.

Но защо ни веднъж до момента не се бе запитал дали можеше да го стори? Като че ли беше нещо, подразбиращо се от самосебе си. Знаеше много за студиото, знаеше всичко — или мислеше, че знае всичко — за тези, които по волята на Истинските Писатели получаваха правото да живеят между стените на това студио, и животът им нерядко бе по-светъл, а постъпките значително по-успешни, отколкото в живота на обикновените хора. Астор сам си го бе повтарял стотици пъти.

Какво знаеше за стената? Единствено, че за преминаването си от другата страна ще заплатите правото си да създава живи хора. Но и това не бе знание, а само предположение.

Защо не знаеше какво представлява стената? И главното — може ли, смее ли да мине през нея?

Стоеше в очакване, че някъде вътре в него ще се намери отговор. Но отговорът не се появи и вместо него в съзнанието на Астор се очерта ясно провалът в паметта, пустотата на незнанието, както след припадък, а после той почувствува, че в него стремително се надига усещането за невъзможността, за забраната да направи постъпката, за която се готвеше. Отказвайки да се подчини на това чувство, Астор протегна напред ръка, подобно на хората в мъгла, и влезе в димното

тяло на стената. За миг не виждаше нищо, но после изведнъж димът изчезна и Астор се почувствува в някаква удивителна кристална пустота. Под краката му се простираше тънка сребриста ципа, а наоколо нямаше абсолютно нищо. Неизвестно защо сметна, че в такива случаи хората трябва да изпитват ужас, но единственото, което изпитваше, бе недоумение и Астор бързо се придвижи напред, все още протягайки пред себе си ръце, и след няколко крачки отново попадна в неznайно как възникналата димна завеса, която скоро се разсея, а Астор разбра, че вече е от другата страна.

Това беше, рече си той, съвсем просто е. Значи на практика човек може да мине през стената, което се наказва с отлъчване от любимата работа. Цената не е малка. Ами биороботите? Те могат ли да минат през стената? Нямаше ли да е по-просто да заповяда на Стор да излезе при него, в света на хората?

Защо не му хрумна това по-рано. Вероятно е невъзможно. Вероятно. Отново тази странна неопределеност и празнота в съзнанието. Защо не знае такова важно нещо за своя Стор?

Мисълта за Стор го върна към действие. Нямаше време да разсъждава. Намираще се в студиото, на забранена територия. Сега се нуждаеше само от бързина и неуловимост. Да срещне Стор, а там ще види как да постъпи. Тогава може би ще се изясни, може ли или не може биоробот да мине през стената. Стената, през която бе минал, но не бе научил нищо съществено за нея.

Астор тръгна напред, търсейки мястото, което сам бе описвал два пъти в повестта си, но не намери нито гнилия пън, нито Стор, който трябваше да седи на пъна.

Не се чувствуваше на себе си. Какво ти не на себе си! Беше му страшно, като в детството, когато стремглаво пропадаш в бездънна яма, а твърдата невидима маса продължава да отстъпва пред тебе и ти все падаш ли падаш...

Астор разбра, че мястото не бе същото.

Не изпита желание нито да побегне, нито да крещи, нито да го повика. Беше безсмислено. Студиото се простираше на стотици квадратни километри. И накъде да тича — надясно? Наляво? И откъде имаше тази увереност, че ще излезе точно на мястото, където ще го чака Стор? Откъде знаеше, че именно тук трябваше да мине през стената?

Странно, но по-рано бе уверен. А сега не усещаше нищо, абсолютно нищо, нито дори желание да се върне. Астор тежко пристъпи и като чупеше храстите, тръгна настрана, напърно, подхлъзвайки се на сухите корени, покрити с миналогодишни иглички. И едва когато излезе на голото хълмче, залято от слънчева светлина, се спря, защото точно пред него, полузатворил очи, сякаш се грееше на слънцето, седеше старец.

„Ето ти беля — тъжно си помисли Астор, — попадна на заета площадка в остър психологически момент, когато всички невидими камери работят в едър план. След някакви си петнадесет минути ще обработят заснетия откъс и киберът-коректор автоматично ще вдигне тревога, понеже ще открие странична фигура в кадъра. И край.“

Астор погледна стареца. Ще се учуди ли, като срещне непознат? Ами ако старецът е от друго време? Може би действието в повестта, която се разиграва тук, се развива преди петдесет години? Скромният черен костюм на непознатия нищо не говореше.

Но старецът без никаква следа на почуда, даже с известно удовлетворение гледеше приближаващия се. Наблюдаваше го отдавна вече, вероятно още от началото, само че Астор не бе обърнал внимание на това.

Астор се приближи до него.

— Седнете — рече старецът и леко се отмести на ствола на падналата върба, макар че имаше достатъчно място.

Астор бавно прехвърли крак през дънера и седна отгоре му. Червеникавите нагreti от слънцето парчета кора полетяха надолу като люспите на голяма златна рибка. „Ето какви са — мислеше Астор, като разглеждаше неприкрито стареца, — ето ги тези, които създаваме със съмнителната сила на въображението си. После ги гледаме в обемни, дяволски реални фигури на стереоекрана. Но такива, от плът и кръв, никога не ги виждаме. Творческият акт е лишен от този междинен процес. Сигурно така и трябва, понеже ако се срещне веднъж с героя си така, както аз сега се озовах пред стареца, авторът няма да е способен повече да го кара да живее, да мисли, да чувствава и всичко останало. За техническия персонал на студиото — за биоконструкторите, нейропликаторите, операторите на пси-връзката — за тях героят си остава винаги един обикновен сценичен биоробот, антропоид с дистанционно управление без обратна връзка. И само ние,

може би дори не всички, а малцина от нас, знаем, до каква степен те наистина са хора.“

Старецът продължаваше да гледа пред себе си, без да се обърне към Астор, и малките му старчески ръце лежаха някак си особено безсилно на коленете му. „Той е по-стар, отколкото изглежда — помисли си Астор. — И въобще този старец съм го виждал вече някъде! Въпреки че не бих могъл да видя стареца — та той е сценичен биоробот, материализиран образ, дявол да го вземе! Но може да има прототип. Виждал съм го със сигурност. Макар и не в института — там бих го запомнил. Значи в Съюза на писателите. А какво ще стане, ако взема и го попитам кой е той?“

Астор се готвеше да отвори уста, когато старецът бавно се извърна към него и проговори:

— Е, добре, тогава се налага да се представя пръв. — Той размърда устни, отново хвърли тъжен поглед към далечината, като че ли очакваше Астор да го прекъсне и заговори пръв. Но Астор реши да почака. — Аз съм писател. Винаги е някак си трудно да разправяш за себе си. — Старецът се усмихна виновно, дребните му ръчички зашаваха неспокойно. — Но аз съм Истински Писател. По-право би трябвало да кажа, че бях Истински Писател.

„Н-да — рече си мислено Астор, — и аз също бях.“

— Създадох много книги — продължи старецът. — Разрешиха ми да материализирам последните три. Сега се опитвам да разбера кое бе най-важното, най-радостното в процеса на създаването на истинска книга. Раждането на сюжета? На героя?... Кое е по-скъпо — първата му поява в твоето въображение или първата среща с него на стереоекрана?

„Интересно — мислеше Астор, — интересно. Та нали в момента говори с мен, със странично лице. Значи целият този монолог не е авторски. Мислите му не зависят от волята на писателя, който е създал стареца. Страшно е дори. Не интересно, а страшно.“

— Също така не знаех кой от всичките родени от мен герои ми е най-близък и скъп. Не го знаех до преди известно време. Докато не настана моментът да се разделя с последния. И тогава разбрах, че този, последният, ми е толкова близък и необходим, че раздялата с него, изчезването му е не само равносилно на собствената ми смърт, а дори

по-страшно, защото след това ще настъпи пустота, в която ще продължи моето съществуване.

„Нищожество такова — помисли си Астор неочаквано разярен. — Погребваш човека, който си родил и превел през живота. Мърдаш малките си, неспособни на нищо ръчички, а в това време него там го дематериализират. Не там, а тук. Тук, в студиото. Не след дълго същото ще се случи и с моя Стор. И двамата сме нищожества. Така и аз нищо не направих.“

— Вложих в него самия себе си — продължи монотонно старецът. — Не такъв, не — малко по-добър... и по-млад. Не можех да го създам като младеж — навярно съм се отдалечил вече от подобни мечти. Той беше такъв, какъвто аз бих искал да съм сега, ако подобно чудо бе възможно — човек на средна възраст, не гений, нито със световна известност, а просто човек, който честно върши делото си. Но главното бе, че исках да му предам цялата си болка, с която създаваш героя и с която се разделяш с него...

„Не го разбирам вече — забеляза машинално Астор. — Сам той е писател, и героят му е писател, както излиза... Но по дяволите, нали той не е истински човек, него самия го е създал някой. Просто някаква безсмислица, матрьошка в матрьошката...“

— Извинете, вие не се представихте — рече Астор.

— Аз съм Истински Писател — тъжно продума старецът.

— Това го казахте.

— Аз съм истински Истински Писател.

Ама че глупост... Астор изтри челото си, намръщи се като от болка... И тогава проумя. Та той е просто човек! Човек като него самия! Също като Астор той бе прекосил забранената граница, за да спаси някого. Сега бяха двама. Все ще измислят нещо. Като са двама, ще успеят да направят нещо.

— А как се казвате? — почти извика той.

— Кастор Еламит — отвърна старецът.

Астор се изправи. Бавно прекрачи ствола на падналото дърво, погледна ръцете си и ги скри в джобовете. Димната пелена на стената сякаш изскочи иззад дърветата и запълзя към тях.

— Да... — каза Астор. — Да... Какво интересно... съвпадение. Старецът не отговори.

— Вие сте Кастор Еламит... Така. Но кой съм аз тогава?

Старецът отново не отговори.

— И откъде съм?

Старецът мълчаливо гледаше сивата, губеща се в облаците стена. Зад нея растяха дървета, които съществуваха само наполовина. Не растяха.

Просто стояха — макети. Да растат можеха единствено живите. Нямахше нужда от никакви доказателства, нито от обяснения. Само трябваше да си спомни човек за тези половинки дървета, за да разбере: студиото бе от другата страна, зад стената. А тук — тук бе светът на хората.

— Искате да го кажа сам ли? Добре. Биоробот. Антропоид без обратна връзка, създаден по образ и подобие на автора. Точно така, както аз самия създадох моя Стор. Малко по-млад и малко... по-добър. Така ли? И името ви, на което сте съкратили първата буква.

Обаче това все пак бе невероятно. Особено когато се изговаряше на глас. Мисълта, че си само един биоробот, бе ужасна. Но произнесена гласно, тя ставаше просто нелепа и трябваше да говориш, говориш, говориш, за да може най-ясно да изкристализира в звученето на думите нелепостта на смисъла им.

— Значи светът, в който съм живял досега, е бил свят на декори, на имитирани звуци, на материализирани образи? Свят на макетите и предварително заснетите кадри? Свят на несъществуващите разстояния и височини? Свят, в който никога не е имало детство, нито измислената за мен любов?...

Той се спря. Рика. Неговата Рика и че не можеше да преживее нито ден, без да я види...

— Значи и Рика не бе истинска? — попита той шепнешком.

— Да — отвърна старецът. — Дадох ти това, за което мечтаех сам — все едно какво, но млада, преди всичко млада, неправдоподобно млада, и нищо друго, освен да я виждаш веднъж дневно...

— Така — гласът на Астор бе спокоен, учудващо спокоен. — Да я виждам веднъж на ден. Излиза, че и това е било ваше. Мое не е нищо. Да, разбира се. Сега си спомням. Чуждите думи. Аз ѝ говорех с чужди, нелепи слова. А какво е било от мен? Имало ли е поне частица мое?

— Астор — рече старецът така, както обикновено се казва: „Астор, дете мое“, — от минутата, когато излезе оттам, ти престана да

бъдеш мой.

— Благодаря — каза Астор. — Благодаря за петнадесетте минути ничие състояние, които не ми стигат даже за това, да стана самия себе си. Обаче защо го направихте? Та нали вие, както никой друг, знаете най-добре, че изчезването на един биоробот не може да остане незабелязано, дори ако той успее по някакво чудо да проникне в света на хората. Ще ме търсят и мисля, че ще ме намерят без особена трудност, и тогава какво? Дематериализиране на място, без съд и следствие? Или как постъпват у вас, при хората, с роботите, които са придобили свобода на волята?

— Недей така — помоли старецът, — недей така, Астор.

— Извинете ме — рече той. — Минутно любопитство. Тъй или иначе ще трябва да се връщам, че утре ме чака експериментът, последният ми опит, който сте измислили вие, но в който ще участвам аз. Нали така?

— Да — кимна старецът, — това ще стане утре. Преди да дойда тук, завърших книгата.

— Благодаря. Ще се постарая да я изиграя най-правдоподобно.

— Не е нужно да си придаваш излишна смелост, момчето ми. Не се опитвай да се изкараш малко по-добър от мен. Стига и това, че си по-млад.

— По-добър... — Астор чу собствения си смях. — За какво ви бе необходимо да ме измъквате на тази страна? Нека стане това, което по ваша воля трябва да се случи утре, но защо ми е да знам, че съм — както казваме ние, Истинските Писатели — че съм просто сценичен биоробот, антропоид с дистанционно управление?

— Да — тихо, почти на себе си каза старецът, — изглежда, че е неизбежно. Вложих в теб не само собствената си душа, но и всичко, което ми се струваше, че ми липсва до абсолютно съвършенство. И все пак ти се оказа някак си по-малък, по-слаб от мене самия.

— Извинете — обади се Астор. — Трябва да се прибирам в моето утре. Ако е възможно, разрешете ми да бъда още за малко... самия себе си.

— Момчето ми — старецът се изправи тежко и застана до Астор, — забравяш, че времето... — той се запъна — за тези, които се намират зад стената, тече малко по-бързо от времето на хората. За Астор Еламит утре трябва да настъпи след двадесет минути.

— Значи така — рече Астор. — Налага се да бързам. В института ли трябва да бъда?

— Да, естествено... — старецът се усмихна тъжно, — най-лесният изход.

— Няма да издържи защитата?

— Да, момчето ми...

— Следователно аниhilация... Колко банално, дявол да го вземе! Вие сте физик, ако не се лъжа?

— Нямах време за нищо друго, Астор. Знаеш, че Истинският Писател няма право да оставя книгата си недописана. А аз съм много стар и болен и дойде времето, когато киберът-анализатор не успя да намери повече никакъв начин да спре болестта. Дойдох при теб, докато все още имах сили за това. Трябваше да се разпоредя със съдбата ти и го сторих. Сбогом, момчето ми.

Той вдигна малките си леки ръце и някак си церемониално ги постави на раменете на Астор. Известно време те стояха така, после Астор ги взе внимателно, тихо, сякаш се страхуваше да не причини болка, стисна ги и ги пусна.

— Е, аз ще вървя — каза той.

— Ти така и не ме разбра, момчето ми. Там ще отида аз.

— Къде? — запита объркано Астор.

Старецът се усмихна, като че ли искаше да каже „там, детето ми“, и тръгна към стената, чиято димна завеса се виждаше зад последните дървета.

— Не — продума Астор и му загради пътя. — Не, не.

Старецът се приближи плътно до него и Астор го хвана за раменете.

— Останаха по-малко от двадесет минути — спокойно изрече старецът. — Аз не съм просто физик, а един от създателите на студиото, които издигнаха стената му и програмираха роботите му. Това ми позволи да разстроя за кратко време фокусирането на снимачната и наблюдателната апаратура. Тъкмо затова ти можа да излезеш оттам и когато аз се върна вместо теб, никой нищо няма да забележи. Но общият ход на действието в книгата ми вече е продиктуван и не е възможно да бъде изменен. Някой трябва да се върне и да го изиграе докрай.

— Аз ще го изиграя — каза Астор. — И не ме принуждавайте да използвам сила.

— Да, направих те по-млад и по-силен от мене. — Старецът вдигна глава и погледна Астор право в очите. — Но аз съм човек и ти не можеш да застанеш на пътя ми.

Той се освободи от ръцете на Астор и тръгна към стената, като се стараеше да върви колкото се може по-право. Астор го гледаше в гръб, без да смее да се помръдне от мястото си, и мислите му се бъркаха, преплитаха се и се превръщаха в аморфна маса, от която никак не можеше да се отдели само една, най-нужната и единствена, която би му дала право да спре стареца. Но с цялото си същество Астор чувствуваше, че има такова право, само причината му убягваше. Тогава старецът, стигнал до последния ред дървета, се огледа и каза високо:

— Сбогом, Астор Еламит!

И Астор си спомни.

— Чакайте! — извика той и се спусна към стареца. — Не мога са ви пусна на мое място — аз имам още моя Стор.

Старецът го погледна учудено.

— Сега разбирам защо не го срещнах тук — продължаваше Астор. — Та нали това е светът на хората, а той е просто биоробот. Значи той е там, на територията на студиото и аз ще се върна да го намеря. Той е единственото, което имам.

— Не — рече старецът, — ти нямаш свой Стор. Той също е мой, както и детството, което помниш, както и законите на физиката, които използваш, както и необходимостта да видиш Рика... Той не е твой.

— Наистина. Всичко сте го измислили вие. Дори Стор. Като ви се подчинявах, аз играех Истински Писател и създавах живи хора. Но болката за него бе моя. Болката принадлежи не на този, който сътворява, а на онзи, който губи.

— Ти познаваш само отгласа на тази болка, която изпитвах аз, мислейки за теб.

— Дявол да я вземе, щом не е моя! Вземете си всичко! Всичко! Няма за кога да се пазарим. Давам ви всичко, каквото е било. Но това, което остава, няколкото минути до взрива — те са мои, защото ако отидете вие там, какво ще направите за Стор?

— Нищо — спокойно отвърна старецът.

— А аз ще сторя нещо! Всичко, което успея. Ще го намеря...

— Ти няма да го намериш, понеже той просто не съществува. Между него и тебе разликата се състои в това, че ти си материализиран герой, а той не е. Той живее само на книга и в твоето въображение.

— Така — бавно продума Астор. — Последната матрешка се оказа празна. В нея няма нищо. Но как ще живея на този свят, на кой да е свят, ако вътре няма нищо?

— Момчето ми, още не е изминал и час, откакто ти стана истински човек. Но всичко, което изживя за това време, е вече твое. И всичко, което ще бъде, когато си отида, също ще е твое. Оставям ти името си и правото да ползуваш студиото. Ти още нямаш своя Стор. Но можеш да го създадеш.

Потресен, Астор мълчеше.

— Но ако поискаш да спасиш този Стор — твоя Стор — запомни: сценичните биороботи не могат да минат през границата, за да влязат в света на хората. Кибер-коректорите, които проверяват целия материал, постъпващ в студиото, просто не могат да допуснат такава заповед. А ако по някаква грешка я пропуснат, то нито един биоробот няма да приеме подобна заповед, нито ще я изпълни. Те са програмирани така.

— Ами аз? — попита смутен Астор.

— Спомни си къде отиваше: ти искаше да попаднеш не в света на хората, а също в света на измислените герои. Трябваше да се срещнеш не с твореца си, а със собственото си творение. Ако текстът на последния ми запис се проверяваше от хора, те може би щяха да разберат трика ми. Но аз успях да излъжа киберите. Запомни този единствен изход. Аз го открих, само защото някога лично проектирах и създавах зоната, която загражда студиото. За човек няма смисъл да прекосява тази граница — киберите-наблюдатели няма да му позволят да се срещне с нито един биоробот. Запомни този единствен вариант. А апаратурата ще можеш сам да разфокусираш, тъй като в теб е заложен целият комплекс от знания, които притежавах и аз. Нали и ти сутрин бе просто физик.

Астор кимна.

— И не бързай. Не претупвай работата. Не се чувствуй задължен. Създавай своя Стор само с любов и болка. Те са единствените чисти съставки, всичко останало не е истинско. Не го смятай за толкова скъп, само защото е твой. Той трябва да си струва

цената, че да дойдеш заради него. И когато разбереш, че наистина си я заслужава — знаеш как да го спасиш.

Те стояха още известно време мълчаливи, като просто се гледаха един друг. После старецът направи крачка назад и изчезна в димната пелена на стената.

Астор чакаше. Притаеното шумолене на вечерната гора го обгръщаше и той напрягаше всичките си сили, за да долови онова, което ставаше от другата страна. Оттам не идваше нито звук. Астор чакаше все така. Някак си подсъзнателно изплува странен спомен: от другата страна гората никога не шумеше... Той се олюля, сякаш този спомен го блъсна леко отвътре, и се отдалечи. Вървеше все по-бързо и по-бързо, без да се оглежда, защото бе запомнил това място за целия си живот като човек, за да може веднага да го намери безпогрешно, когато настъпи време да се върне там.

Публикувано в списание „Наука и техника за младежта“, брой
5/1986 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.